कुल छपे प्रश्नों की संख्या 30
कुल छपे पृष्ठों की संख्या 8

नामांक

अर्द्ध वार्षिक परीक्षा सत्र - 2021-22

विषय : संस्कृतम् (तृतीय भाषा)

कक्षा - X (दशम)

समय : 2:45 (होरा) **पूर्णांक : 48**

सामान्य निर्देशाः

(1) **सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।**

(2) **सर्वे प्रश्नाः संस्कृत भाषमैव उत्तरणीयाः।**

(3) **सर्वेषा प्रश्नामुतराण्युत्तरपुस्तिकायमेव लेखनीय मानि।**

प्र.1. अधोलिखित प्रश्नानुकूलम उचितार्थ चित्वा लिखत -

1. "प्रकृतिः + एव" सन्धि कुरूत - 1

(अ) प्रकृतिः (ब) प्रकृतिव

(स) प्रकृतिरेव (द) प्रकृतव [ ]

2. 'अन्योऽपि' पदम् सन्धिविच्छेदं कुरुत - 1

(अ) अन्यः + अपि (ब) अन्या + अपि

(स) अन्यो + पि (द) अन्या + पि [ ]

3. "माता च पिता च" समस्त पदं लिखित - 1

(अ) माताः पिताः (ब) पितरौ

(स) माताः (द) पिताः [ ]

4. 'पीताम्बरः' समस्तपदं कः समासः – 1

(अ) अवयीभाव (ब) बहुव्रीहि

(स) द्विगु (द) द्वन्द्व

5. 'अभितः' / उभयतः भोगे विभक्तिः भवति – 1

(अ) द्वितीया (ब) पंचमी

(स) प्रथमा (द) तृतीया

प्र.6. 'दर्शनीयम्' पदम प्रत्ययः चित्वा लिखत – 1

(अ) अनीयर (ब) शतृ

(स) टाप (द) शानच्

प्र.7. मानव सेवां .... (कृ + शानच्) वृक्षाः केषां न हितकराः। 1

(अ) कुर्वाणाः (ब) कुर्वाणः

(स) कुर्वाणा (द) न कोऽपि

प्र.8. .... स्वर्णमयी लङ्का लक्ष्मण में न रोचते। 1

(अ) अपि (ब) इति

(स) इव (द) एव

प्र.9. शिखराणि .... लताभिः पुष्पिताग्रामिरूपगूढानि– 1

(अ) पुरुतः (ब) सर्वतः

(स) यथा (द) तथा

प्र.10. 'अप' उपसर्ग युक्त शब्दः क नास्ति? 1

(अ) अपशब्दः (ब) अपेक्षा

(स) अवगुणः (द) अपव्ययः

प्र.11. 'निरीक्षण' इति पदे क: उपसर्ग? 1

(अ) निस् (ब) दुर्

(स) निर् (द) अप

प्र.12. 'बालक' तृतीया विभक्ति एकवचनः - 1

(अ) बालकम् (ब) बालकेन

(स) बालकस्य (द) बालक:

प्र.13. 'पद्' धातो: लङ् लकार उत्तम पुरुष एक वचने रूपं भवति - 1

(अ) अवदम् (ब) वदति

(स) बदथ: (द) वदिष्यथ:

प्र.14. 'पठामि' शब्दं उचित्व लिखत - 1

(अ) लट् उत्तम पु. एक वचन

(ब) लट्-प्रथम पु. द्विवचन

(स) लट्-उत्तम पु. द्विवचन

(द) लट् म.पु. एकवचन

प्र.15. 'चतु: शतम्' संख्या शब्दान् अंकेषु लिखत - 1

(अ) 400 (ब) 40

(स) 4000 (द) 04

प्र.16. केपां माला रमणीया? 1

प्र.17. व्याघ्र कस्मात् विभेति? 1

प्र.18. कस्य मासं स्थिरीभवति? 1

प्र.19. वृषभ: कुत्र पतात? 1

प्र.20. केन सम्बधेन वाल्मीकि लव कुशयो: गुरु? 1

प्र.21. पठित पद्यस्य हिन्दी भाषाया अनुवाद लिखत् - 2

व्यायामो हि सदा पच्यो बलिनां रिनग्ध भोजिनाम।

सच शीते वसन्ते च तेषां पथ्यहय: सभृत:॥

वा

मृगा मृगै संग मनुद्रजन्ति, गावस्य गोभि: तुरगा स्तुरंगै:।

मूर्खाश्च मूखै सुचिय: सुधीभि: समानशीलव्यसनेषु संज्यम्

प्र.22. पठित गद्यांशस्य हिन्दी भाषाया अनुवादं लिखत - 2

अस्ति देउलख्यो ग्राम:। तत्र राजसिंह नाम राजपुत्र: वसति स्म। एकदा केनापि आवश्यक कार्येणा तस्य भार्या बुद्धिमती पुत्र द्वयोपेता पितृर्गृहं प्रति-चलिता मार्गे गहन कानने सा एकं ददर्श।

अथवा

यदि एवं तर्हि मां निजगले बद्धया चल सत्वरम्।

स व्याघ्र: तथा कृत्वा काननं ययौ। शृंगालेन सहितं

पुनरायान्तं व्याघ्रं दूरात दृष्टवा बुद्धिमती चिन्तितव तीन जम्बुककृतोत्साहाद व्याघ्रान्त कथं मुच्यताम।

प्र.23. नाट्यांशस्य हिन्दीभाषाया अनुवादं लिखत - 2

विदूषक : - इत इत आर्यो।

कुशलवौ - (रामस्य समीपम् उपसृत्य प्रणस्य च)

अपि कुशलं महाराजस्य?

राम :- युष्मदर्शनात् कुशलमिव। भवतो किं वयमत्र

अथवा

व्याघ्र :- गच्छ, गच्छ जम्बुक। त्वमपि किंचिड गूढप्रदेशम्।

यते। व्याघ्रमारीति या शास्त्रे श्रयते तयोहं

हन्तुमारब्धं परं गृहीत कर जीवितो नष्टः यीघ्रं तदग्रतः

श्रृगाल :- व्याघ्र! त्वया महत्कौतुकम आवेदितं मन्मानुषादपि विभेषि।

प्र.24. मञ्जूषातः उपयुक्तपदानि गृहीत्वा संवाद पूरयतु - 2

मञ्जूषा - [अध्यापकः, गणिते, समीचीने, काठिन्यम, विषये]

पिता - रमेश! तव .... कथं प्रचलति।

रमेशः - हे पितः! अध्ययनं तु ...., चलति।

पिता - कोऽपि विषयः एतादृशः अस्ति यस्मिन् त्वं .... अनुभवसि।

रमेशः - भाम्! .... मम स्थितिः सम्यक् नास्ति।

प्र.25. रेखाकिंत पदामि् प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2

(i) तत्र <u>राजसिंहो</u> नाम राजपुत्रः वसति स्म।

(ii) त्वं <u>मानुषात्</u> विमेषि।

प्र.26. अधोलिखित वाक्यानि कुमरहितानि सन्ति। यथाक्रमं सयोजनं कृत्वा लिखत-

(i) घटे जलम अल्पम् आसीत्।

(ii) सः वने एकं घटम् अपश्यत।

(iii) एकः पिपासितः काकः आसीत्।

(iv) तस्य मस्तिष्कें एकः विचारः समागतः

प्र.27. प्रश्नपत्रमतिरिच्य स्वपाठ्यपुस्तकात् एकम श्लोकों लिखत। 2

प्र.28. मित्र प्रति लिखितं निम्नांलिखित पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः शब्दै पूरयत 4

मञ्जूषा [बिना, तत्र, वयं, सस्नेहं, चेन्नइतः, ह्यः मग्नाः अपि।]

(1) ....

दिनांक : 25/3/2021

प्रिय मित्र दिवाकर।

(ii) .... नमस्ते।

(iii) .... अहं मित्रै यह जन्तुशालां द्रष्टुं काननवनम् अगच्छम। तत्र (iv) .... अनेकान पशून अपश्याम। सर्वे पशव इतस्ततः भ्रमति स्म। सिंह उच्चस्वरै अगर्जन्। मयूरा नृत्ये (v) .... आसन्। वदतुतः मयूरे (vi) .... कुत्र जन्तुशालायाः भव्यशोभा। तत्र आम्रवृक्षाः अपि आसन्। कोकिला (vii) ....। वस्तुतः यत्र आम्रवृक्षाः (viii) .... कोकिला तु भविष्यति एवं। अग्रे पुनः लेखिष्यामि। सर्वेच्य मम नमस्कारः कचनीय।

भवदीयम् अभिन्नमित्रम्

शेखरः

अथवा

भवान राजकीय मा. वि. चूरू इत्यस्य दशम्याः कक्षायाः छात्रः रमेशः अस्ति। स्वविद्यालयस्य प्रधानाध्यापकाय शुल्क मौक्तयं प्रार्थना-पत्रं लिखतु।

प्र.29. अधोलितं गद्यांश पठित्वा एतदाधारित प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - 5

एकस्मिन राज्ये एकः नृप शासनं करोति स्म। तस्य अकरक्षक एकः वानरः आसीत्। वानरः स्वमिभक्तः आसीत्। नृपोऽपि तस्मिन वानरे प्रभूतं विश्वासं करोति स्म। किन्तु वानरेः मूर्ख आसीत् (एकदा नृपः

सुप्तः आसीत्। वानरः तं व्यजनं करोति मूर्ख आसीत्। एकदा नृपः सुप्तः आसीत्। वानरः तं व्यजनं करोति स्म। तस्मिन समये नृपस्य कक्षस्थले एका भक्षिक। अस्तिष्ठत। वानरः वारं-वारं तां भक्षिकाम् अपसारमित प्रायतत। परंतु सा भक्षिका पुनः नृपस्य ग्रीवायाम उपविशति स्म। भक्षिका दृष्ट्वा वानरः कुपितः अभवत्। मूर्ख वानर भक्षिकायाः उपरिप्रह्यरम अकरोत। भक्षिका तु ततः उड्डीयते स्म। पश्च्व खडगप्रह्यरेण नृपस्य ग्रीवाम अच्छिनत्। तेन नृपस्य मृत्युः अभवन। 6

प्रश्न :-

(1) एकपदेन उत्तरत -

(क) नृपस्य अकरक्षक कः आसीत्।

(ख) वानरः कीदृशः आसीत्?

(ग) नृपः कस्मिन् विश्वसिति स्म?

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(क) नृपस्य मृत्यु कथम अभकन?

(ख) मूर्खस्य मित्रता कीदृशी भवति?

(3) 'राजा' पर्यायवाचि शब्दं चित्वां लिखत?

प्र.30. अधोलिखितेषु पंच वाक्येषु (वाक्यानां) संस्कृतेन अनुवादं कुरुत। 5

(क) मोहन दौड़ता है।

(ख) बन्दर फल खाता है।

(ग) तुम पाठ पढ़ते हो।

(घ) राधा भोजन पकाती है।

(ङ) वह प्रश्न पूछता है।

(य) सदा सत्य बोलो।

(र) दो बालक दौड़ते हैं।

(ल) सभी छात्र पढ़े।

□ □ □